

60 rodbin, ki strahujejo Ameriko

Med prvimi so brez dvoma Rockefellerji

Dvakrat v zadnjih tednih je predsednik Združenih držav Roosevelt v svojem silnem boju za dvig ameriškega gospodarstva zagrozil, da ne bo trpel, da bi ameriški velekapital, ki kontrolira dve tretjini vsega narodnega imetja v Združenih državah, odločal o življenju in smrti svojih rojakov ter se igral z njihovim gospodarskim obstankom. Obakrat je bil na predsednikovo grožnjo odziv isti: na newyorški borzi je prišlo do silnega padca delnic in vrednostnih papirjev, sledil je borzni polom v takem obsegu, kakor ga po svetovni vojni pomnijo le malokdaj. Pred štirimi dnevi je bilo ob takim padcu na tej borzi prodanih šest sto tisoč delnic za vsako ceno, njihovi imetniki so v kratkih urah zgubili desetine in stotine milijonov dolarjev. To je bil odgovor velikega ameriškega kapitala na predsednikove ostre besede in na njegove poskuse, da bi pomagal ameriškim delovnim slojem. Skrbem, ki jih Roosevelt prizadeva ogromni državni dolg, novi proračun, oboroževanje in vojna desetih milijonov nezaposlenih, se je pridružil še odkriti in neizprosni boj s takozvanimi »šestdesetimi rodbinami«, ki po izjavi notranjega ministra Ickesa strahujejo s svojo finančno močjo vso Ameriko.

Dve tretjini ameriškega premoženja

Teh šestdeset rodbin kontrolira ali ima v lasti dve tretjini ameriškega narodnega premoženja. To premoženje znaša vse skupaj danes kakih 360 milijard dolarjev, kar odgovarja po našem bajni vsoti sedemnajst bilijonov ali sedemnajst tisoč milijard dinarjev. Pod oblastjo šestdesetih ameriških milijarderskih rodbin je torej dve tretjini, to je enajst bilijonov dolarjev. Nekronani zlati kralji Amerike se pri svojem boju proti gospodarskim in družabnim prenosom predsednika Roosevelta naslanjajo na to strašno moč, proti kateri more Roosevelt postaviti samo zaupanje milijonov, ki so ga že v drugo postavili na vodstvo republike.

Vsaka od teh šestdesetih rodbin ima v lasti ali kontrolira nič manj in nič več kakor dvestosemdeset milijard dolarjev, to je 24 naših državnih proračunov. Kontrolirati se ne pravi imeti v

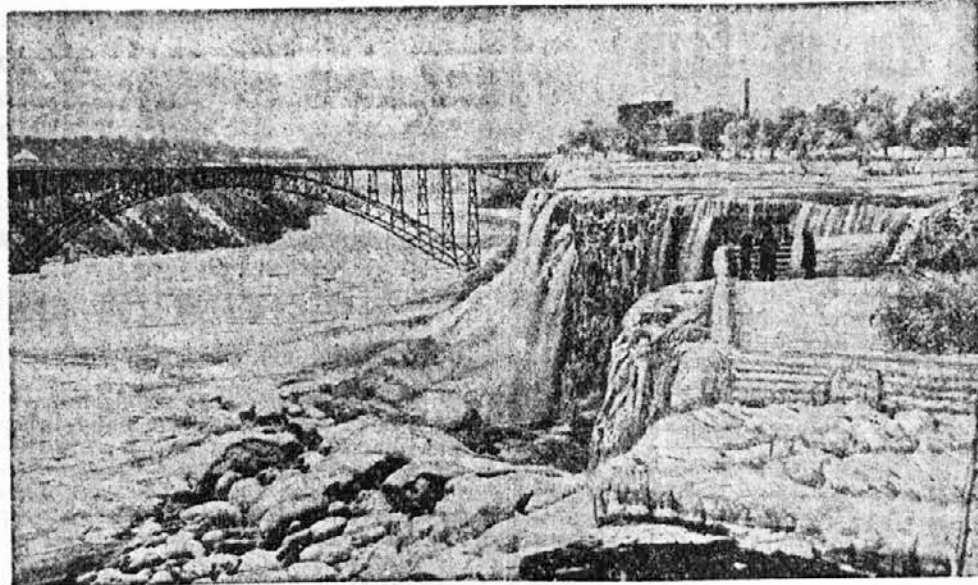
lasti, pač pa se pravi, imeti na ta kapital vpliv in z njim razpolagati. Pri sedanjem gospodarskem redu pogosto zadostuje prav majhna množina delnic, da kdo lahko kontrolira ogromno delniško družbo ali celo skupino družb. Na tem dejstvu temelji silna osebna veljava in moč nekaterih ameriških finančnih osebnosti, ki vodijo mogočne finančne in industrijske družbe.

Osebnost imetje posameznih ameriških milijonarjev in milijarderjev samo po sebi ni tako veliko, kako po navadi mislimo. Do danes še ni umrl noben Amerikanec, ki bi bil v dolarjih zapustil milijardo. Največja zapuščina do zdaj je bila ona, ki so jo dobili nasledniki znanega petrolejskega mogotčnika Payne Whitneyja, znašala je 186 milijonov dolarjev, sedem in pol milijarde dinarjev.

Kako se izognejo davku na dediščino

Večina ameriških bogatašev svoje imetje že pred smrtjo podari in razdeli med in sorodnikom, da se izognejo velikemu davku na dediščino. Tako je lani umrl petrolejski kralj Rockefeller, čigar osebno premoženje so cenili na milijardo dolarjev, v časih konjunkturalne celo na dve milijardi, zapustil ob smrti samo petindvajset milijonov dolarjev gotovine in vrednostnih papirjev. Vsega drugega se je previdno rešil že prej. Sorodniki so že dolgo pred smrtjo dobili od njega kakih 80 milijard dolarjev našega denarja. Dinastija Rockefellerjev šteje danes 21 ljudi, ki so vsi večkratni milijonarji v dolarjih. Vir njihovega bajnega bogastva, začetek in konec te zlate reke je — petrolej. Petrolej je dvignil na finančni prestol še celo vrsto drugih ameriških ljudi, ki jih v Evropi po imenih komaj da poznamo. Med temi petrolejskimi kralji in kraljici spadajo k večjim Harknessi s kakimi dvajsetimi milijardami premoženja, Whitney s petnajsetimi milijardami, Acholdi, Rogersi, Bedfordi, ki so vsi težki nad pet milijard.

Med dolarskimi kralji, ki so si svoje prestole postavili s špekulacijo, vojskami, krvjo in gladom milijonov človeških množic so nedvomno prvi Rockefellerji. To mesto jim je nesporno. Manj jasno pa je, kdo spada v tej vrsti nekronanih ameriških

Niagarski most, za katerim so se zadnje dni nabrale ogromne mase ledu — se je podrl.

in svetovnih vladarjev na drugo mesto. Pred krizo so v Ameriki imeli Forda in njegovega sina Edsela za milijarderja v dolarjih. V suhih letih se je njuno bogastvo občutno zmanjšalo, zdaj sta milijarderja samo še v dinarjih. Vendar je njuno bogastvo manj razcepljeno in razdeljeno, ker sta v rodbini sama, dočim pri drugih ni tako. Znano je tudi, da Forda ne razmetavata, da imata majhne osebne potrebe in da sprejemata v službo samo tiste svoje oddaljene sorodnike, ki so se že izkazali kot dobri trgovci kje drugje.

Resni konkurenti Fordov za drugo mesto med ameriški kralji sta industrijski rodbini Mellon in Dupontov. Andrew Mellon, ki je umrl preteklo poletje, je zapustil svojemu rojstnemu mestu Pittsburghu tri milijarde dolarjev, Washingtonu pa svojo milijono vredno zbirko slik. Kljub temu pa je zaljubljenim ostalim ostalo še kakih sedemnajst milijard dolarjev. Duponti so zabogasteli s smodnikom, topovi in orožjem. Njihovo bogastvo se je začelo za Napoleona in naraslo do neslutnega obsega med svetovno vojno. Njihovo imetje se suče okrog petindvajsetih milijard dolarjev, a je razdeljeno na kakih dvajset ljudi.

Knjiga o 60-ih rodbinah

Ameriški publicist Lundberg je o bogastvu teh šestdesetih rodbin napisal knjigo, ki je te čase velika senzacija v Ameriki. V njej daje drugo mesto v ameriški bogatiji ne Fordom, ne Mellonu, ne Dupontom, marveč rodbini Morganov, ki šteje danes petnajst članov, od katerih razpolaga vsak s toliko milijoni, da znaša celotno njihovo imetje kakih petindvajset milijard dolarjev. Glavar rodbine je John Pierpont Morgan, ki kljub svojem bogastvu dolguje ameriški državni blagajni milijone dolarjev na zaostalih davkih, ki jih ni mogel plačati, ker je znal v svojih obračunih vedno dokazati, da so njegovi izdatki večji kakor dohodki.

Za temi težkimi ribami, ki se potegujejo za drugo mesto, ni dolgo nikogar. Potem pridejo razne bančne skupine, med njimi Kuhn, Loeb & Co., velika konkurenca Morganom. Zastopata jo na zunaj finančnika Schiff in Kahn. Kahn, ki je lastnik velike Metropolitanske opere v New Yorku, gledališča za milijonarje, so pred kratkim prisilili kakih 5 milijard dolarjev. Ko je umrl, se je pokazalo, da je kriza stalila tudi njegovo zlato na kakih osemdeset milijonov dolarjev. Pač pa cenijo rodbinsko premoženje denarnikov Warburgov na kakih pet milijard dolarjev.

Zlati kralji

Če teh šestdeset rodbin označujemo s imenom dinastije ali kralji, ni to tako pretirano. Vse, brez izjeme, so namreč že stare, niso to kaki prišleki, ki jih je rodila povojna špekulacija. Nekateri izmed njih vladajo v ameriškem gospodarstvu že nad sto let. Zato imajo v ameriški javnosti položaj pravega feudalnega plemstva. Ta položaj tudi z vso ljubosumnostjo varujejo. Tudi v tem dejstvu je treba iskati razloge, da se s takim trdovratnim zagrizenim odporom bore proti stremeljenjem in prizadevanjem predsednika Roosevelta in njegove vlade.

Ti zlati kralji so med seboj zvezani ne le v zlato marveč v železnem krogu, v katerega ne

more nihče, ki ni njihov. Kljub poslovnemu nasprotju, kljub poklicni konkurenci in trgovskemu boju se ženijo samo med seboj. V svoj krog sprejmejo samo zastopnike evropskega starega plemstva. Tako je ena od hčera milijonarja Astorja, kateremu pripadajo cele stanovanjske četrti v New Yorku, poročila ruskega kneza Obolenskoga. Hči železniškega kralja Goulda je vzela grofa Castelaneja. Hči magnata Levija Leiterja je postala žena bivšega angleškega podkralja v Indiji, lorda Curzona. Dedinja velikih Woolworthovih blagovnic v New Yorku Barbara Hutton je postala danska grofica Haugwitz-Reventlow. Znani so nedavni skandali ob njej, ko je ameriška javnost demonstiral zaradi njenega prestopa v dansko državljanstvo.

V glavnem pa pri teh nekronanih vladarjih Amerike velja načelo, da se ženijo med sabo ter z bogatimi ženitvami združujejo in množijo bogastvo. Finančne operacije so v sorodniškem krogu dosti lažje, ženitve pa ta zlati obroč ožijo še močnejše in strahotna zlata oblast nad Ameriko se vse bolj osredotočuje v nekaj močnih rokah. Redka izjema pri teh zlatih ženitvah je poroka Rooseveltovega najmlajšega sina z mlado dedinjo dinastije Dupontov. To poroko so praznovali lani z izrednim sijajem nekaj mesecev potem, ko je rodbina milijarderjev Dupontov razmetala nad 37 milijonov dolarjev ob volitvah za boj proti Rooseveltu. Sredna zveza med otroki ni privedla do sprave med stariši: Duponti so danes najhujši nasprotniki Rooseveltovih prizadevanj in Roosevelt kljub svoji težkemu stališču in kljub tej poroki ni dozdaj niti za las odnehal na ljubo šestdesetim zlatih rodbinam, ki vladajo Ameriko.

Mark Twain:

Kraljevič in siromak

9.

Hertford je silno hlepel po vladi. Zato je »slabomnega kraljeviča« (bil je to v resnici Tom) prisilil, da je podpisal njegovo imenovanje za pravega lorda. Tako je Hertford izigral poštenega vojvodo Norfolkkega, ki bi moral priti na to mesto. Hertford je zvedel od poveljnika kraljeve straže, kako so pravega kraljeviča Edvarda, preoblečenega v berača, pretepli in ga naglani iz palače...

NAŠ NOVI LISTEK S SLIKAMI:

POD ČRNO KRINKO

Napeto delo o najhujših skrivnih ameriške strahovalske družbe Ku-Klux-Klan, ki si je pridobila strahoten sloves s svojimi zločini nad priselenci in katoličani. Roman o tajnih silah, ki vodijo ameriško socialno in politično življenje! — Roman, kakor ga še niste brali!

M. Jacoby - R. Leigh:

Poročnik indijske brigade

»Prišel sem na bojišče, da se bom bojeval, ne pa, da bom častni poveljnik trdnjave, ki je ni moči zavzeti!«

Spominjal se je zdaj, da je nekaj podobnega dejal tudi svojemu prijatelju velikemu knezu, preden je odšel na fronto. Toda veliki knez se mu je samo nasmehnil in mu rekel, da mora tudi na Balaklavi nekdo zapovedovati in da naj nikar ne pozabi, da je topniški general in ne kaj drugega.

Zdaj pa!

Ali se je zgodil čudež?

Nekaj sto Angležev je predrlo neosvojljivo prvo črto na Balaklavi in drvelo naprej. Na neosvojljivi, na nezavzetni Balaklavi!

Zavpil je pribočniku:

»Naj bo general Uripkin s svojo konjenico pripravljen, da ustavi angleški napad!«

Surat kan je zdaj vedno bolj blede. Tudi on ni do kraja razumel, kaj se godi okoli njega. Kako je bilo mogoče, da so konjeniki indijske brigade mogli predrti do sem?

Tudi njemu se je zdelo, da vidi mladega majorja Vickersa, kako drvi proti njemu...

Ruska pehota iz druge črte je začela streljati. Sovražnik se je torej že bližal tej! Grmeče rjovenje se je orilo vse bližje...

General Volonov se je s spremstvom umaknil za tretjo črto, ker so zdaj tudi Angleži iz doline namerili topove na Ruse. Okoli njega in Surata so se začele razletavati granate.

Volonov je kričnil:

»Naj napade konjenica!«

Mimo njiju je zdrvel štirinajsti kosaški polk kakor črn oblak prahu.

Surat kan se je nasmejati:

»Ti jih bodo strli!«

Toda njegov nasmeh je bil trpek in ustnice so mu drhte, ko je izgovarjal te besede.

Volonov je molčal in zrl predse. Izgubil je zaradi tega nerazumljivega dogodka vso moč in ni bil več sposoben za misli in za to, da bi še dajal kaka povelja.

Kako dolgo je ta otopelost trajala — minute ali ure?...

Zadnje, kar je general Volonov videl, je bil hudourni oblak njegovih kozakov, ki se je v divjem begu vračal. Lastni njegovi, ruski topovi so bili zdaj namerjeni nanje in so rigali vanje ogenj in železo.

Volonov je hotel še nekaj povedati zadnjemu častniku, ki je ostal ob njem, a ta trenutek je treščila granata predenj.

Ta granata, ki je ubila poveljnika ruske vojske na Balaklavi, je raztrgala tudi Suratovega konja...

Ko se je kan osvestil in zagledal poleg sebe mrtvega Volonova, ga je popadla groza: zdaj je bilo vse izgubljeno!

Že je videl, kako so prvi konjeniki indijske brigade leteli čez topove in gnali pred sabo ruske vojske... Divji krik in streljanje je prihajalo vse bližje...

Kan se je s težkim trudom izvlekel izpod konja. Roka mu je sama od sebe segla za pas in izvlekla samokres.

Trenutek je stal neodločno in ni vedel, kam naj beži. Potem se je še enkrat obrnil proti topovom.

Edaj pa, kakor da ga je nekaj udarilo in vrglo na kolena: Proti njemu je jahal Geoffrey Vickers gologlav, krvavih oči, s kopjem v roki.

V nekaj sekundah se je igra razvila do konca. Surat kan je dvignil samokres in meril.

Videl je samo še, kako je Vickers dvignil kopje in ga zavihljal proti njemu.

Kan je sprožil.

Smrt Geoffreya Vickersa.

Geoffrey je začutil, da je ranjen. Hudo, smrtno ranjen, tako hudo, da mu je zdaj udarila zadnja ura. Čutil je bodečo bolečino na levi strani prsi. Pred oči se mu je spuščal meglen pajčolan.

Toda še vedno se je držal na konju, kakor da ne more izpustiti živali izpod sebe. Z levico si je tiščal rano na prsih, z desnico pa je poskušal vzdigniti kopje in zamahniti z njim, da bi zadel sovražnika, na katerega je čakal tako dolgo, da bi se srečal z njim.

Čutil je, da ga popada vse večja slabost in mrz, ki mu je prežemal vse telo.

Surat kan je klečal na tleh in buljil v Geoffreya kakor v prikazen, kakor v strašilo. Videl je, kako je Vickers poskušal dvigniti kopje, kako je napenjal zadnjo moč v roki, ki se mu je naprej in naprej pobešala.

Ali bo imel toliko moči, da zavihljal kopje?

Treba je vstati in bežati... bežati... stran...

A tudi kan ni imel moči, da bi se ganil z mesta. Kakor začaran s pogledom svojega nasprotnika je nepremično, kakor prikovan čakal na enem mestu. Ni se mogel ganiti niti toliko, da bi si upal z roko ujeti kopje, ki ga bo Anglež vsak trenutek zapodil vanj...

Vickers je zdrnil s konja, toda kopje mu ni padlo iz rok. Na tleh se je počasi zopet vzravnaval in pokleknil. Glava mu je bila težka kakor svinec. Zdaj mu je kopje padlo iz rok. Glava mu je omahnila na prsi. Oči so se mu brez moči zabodle v zemljo.

Popadla ga je silna želja, da bi se iztegnil in zaspal, zaspal...

Zdelo se mu je, da se je zemlja pred njegovimi očmi začela ozivljati...

Videl je pred sabo vso indijsko brigado, kako v napadalnih vrstah drvi naprej... Vojaki in konji so bili majhni kakor igračke... Sredi vrveža in drvenja je zagledal Elizabeto... Begala je med konji, kakor da koga išče... Poleg nje je zagledal Perryja na konju... Perry se je nagnil, jo prijel čez pas, jo potegnil k sebi na sedlo in oddrvel z njo naprej... čez druge vojske in čez metež... njegov konj se je dvignil nad bojišče in letel po zraku... in izgubil...